

"Stajerc" izhaja vsaki petek, datiran z dnevom zadnjine nedelje, vročina velja za Avstrijo: za celo leto 4 K 50 vin. za celo leto; za Nemčijo stane celo leto 5 krov, za Avstrijo pa 6 krov; drugo inozemstvo se skupno naročino z ozirom na visokost poštne. Naročino je plati naprej. Posamezne letev seprodajo po 6 v. Uredništvo in upravljivo se nahajata v Ljubljani, gledališko poslopje štev. 3.

Slava Tebi, ki si nas kmete ljubili!

Kmečki stan, srečen stan!

Dopisi dobrodošli in se sprejemajo zastonji, ali rokopise se ne vrača. Uredniški zaključek je vsak torek zvečer.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil (inseratov) je za celo stran K 80, za 1/2 strani K 40, za 1/4 strani K 20, za 1/8 strani K 10, za 1/16 strani K 5, za 1/32 strani K 250, za 1/64 strani K 1. — Pri večkratnem oznanilu se cena primerno zniža.

Štev. 46.

V Ptiju v nedeljo dne 17. novembra 1912.

XIII. letnik.

Vojna na Balkanu.

Avstrija v zadnjem obupnem boju pred Carigradom. — Saloniki od Grkov zavzet. — Skutari in Adrianopol še nepremagana. — Albanija mora ostati neodvisna. — Srbska požrešnost vstavljeni vsled avstrijske zapovedi. — Avstrija v veliki vojni nevarnosti.

Polom Turčije je torej tako rekoč zapečateni turška vlada sama ne sanjari več o kakih magi. Sicer zbira še svoje zadnje čete pred trdbami okoli Carigrada. Baje se je tudi že vnapni boj pričel. A turška armada je zdaj že popolnoma demoralizirana, izgubila je pogum in moč, lakota in kolera divljajo v njihovih vrstah. In tako je pričakovati, da bodejo Bulgari svojo ugo na carigrški tlak postavili. Velevlasti so poslale svoje parnike v egejsko morje, da varujejo svoje podanike. V medsebojni konkurenči se posvetujejo diplomati, kako naj se razdelitev plemen dovoli. Staro trgovinsko mesto Saloniki in Grki zasedli in njih kralj je ob navdušenju tam bivajočih kristjanov prišel. . . Pač stoji na trdnjava Adrianopol, katero držijo turški branitelji z izredno hrabrostjo. Vsak dan se vratio krvavi boji, a doslej so se Bulgari zamenjivali, to utrdbo vreči. Največ smole pa imajo Črnogorci. Prvi so začeli vojno in dosegli niso doslej pravzaprav nič. Mala posadka v trdnjavni Skutari jih naravnost zasramuje. Na opomin, da se naj Turki udajo, odgovoril je njihov poveljnik: "S tato koštronu se ne pogajam". Zadnja poročila pravijo celo, da so Turki Črnogorce na manjših straneh tepli in jim celo vrsto manjših postojank zopet vzeli. Seveda nima to pomena na končno odločitev.

Medtem pa so se že pričeli načrti razdelitev sedanjih turških pokrajin objavljati. In — kakor smo že začetka vojne rekli — s tem je prišla Avstrija v jaks resni položaj. Srbija se hoda nameč povečati in raztegniti svoje meje do sandžaka Novi bazar čez celo Albanijo do adriatskega morja. Albanci, ki so stali doslej, v kolikor so katoliški, pod avstrijskim protektoratom, ne marajo srbskega jarma. Avstrija,

Italija pa ne morejo trpeti srbskega pristana v jadraškem morju, ker bi bil ta le tabor ruskega sovražnika. Zato je troveza Srbijo ojstro za ušeša prijela in ji odločno povedala, da ima Avstrija tudi še nekaj govoriti. Srbija se je vedno zopet na Rusijo in sto zdrženo Francosko ter Angleško zanašala. Tako je nastala vojna na petost, ki še danes ni odpovedljena. Položaj je tak, da zna vsak trenutek do resnih dogodkov priti. Zadnja poročila pravijo sicer, da je Rusija Srbiji namignila, da se zanje ne mora boriti. Ali urednih poročil v tem še ni. Srbija se mora enkrat prepricati, da njen drevje ne raste v nebo in da je Avstrija mogična sila, ki zna svoje pravice varovati.

V naslednjem podamo nekaj važnejših poročil. Opozarjam pa čitatelje tudi na zadnje naše telegrame (na strani 6).

Konstantinopol.

Turki zbirajo svoje moči neposredno pred durmi stare svoje prestolice Carigrad. Še enkrat se hočejo v obupni boj proti zmagovalnemu bulgarskemu nasprotniku podati. Pričakuje se vsak trenutek izbruh krvave bitke. Medtem pa se pričenja širiti kolera in tifus, črne koze in druge grozne bolezni.

Saloniki — padel.

Velepomembno trgovinsko mesto Saloniki je prešlo v grške roke. V današnjem "Stajercu" prinašamo sliko tega mesta, ki je tudi za evropske velenosti pomembno. Grki so Soloniki z velikanskim navdušenjem zavzeli, na čelu jim stoji grški prestolonaslednik, ki je bil svoj čas v grško-turški vojni tako hudo tepen, da ga

val, on bil njen vodja ter njena duša. Paraduk je bil eden izmed najbolj izobraženih ljudi v Dobrovini. Imel je že kakih štirdeset let. Bit je spremenil, trudoljuben deavec — naprednjak.

Ivan Nedola pa je bil človek, kakor pravijo zastreljeni nazor, malomaren za vse in radi tega večik nasprotin ne le čitalnice, marveč vsakega napredka in olike sploh. On ni verjel nikomur. Najbiši njegov sovetnik je bil ondotočen najemnik Šelim. Kar je rekel Šelim, to mu je bilo sveto. Kadars je Ivan zrl na ravnanje Paradukovo, bil je vsikdar vzemljen ter je njegovo spretnost in izobilje pripisoval čaranju.

Bilo je po žetvi. Zunaj na prostem so imeli mično, jesensko vreme. Nastal je večer. Ivan je prišel ven iz hiše ter zrl na Kostov vrt, pljunil, se vsezel na prelaz in se zamisli. Uprav v tem hipu so zaškripale duri in na dvorišče začudenega Ivana je stopil Kosta.

»Bog daj dober večer, sosed!« ga pozdravi. »Bog daj tudi vam!« mu odvrne Ivan.

Kosta se vsede na prelaz. Ivan je molčal ter se čudil temu neprizakovemu Kostovemu obisku. Misil si je, da ga je Kosta prišel nagovorjati, naj se vpishe za učitavnice. »Tega že ne doživi nikdar, da bi mu jaz zahajal v čitalnico,« sklene trdno v svoji glavi Ivan.

Kosta zame govoriti.

»Vidim, da se čudite, da sem prišel k vam. Pripeljal me je semkaj zelo važna zadeva, važna zame in za vas.«

niti lastni njegovi državljeni niso več pozdravljali. Turške vlade v Saloniku je torej konec. Seveda pa še ni rešeno vprašanje, komu bode do mesta odslej spadalo. Kajti Soloniki je važno trgovinsko središče. Zanimivo je, da so prišli k zasedanju mesta tudi Srbi in da pravijo celo Bulgari, da so pravzaprav oni Soloniki zasedli.

Pogodba balkanskih držav.

„Temps“ poroča vsebino medsebojne pogodbe balkanskih držav. Glasom te pogodbe šla bi bodoča srbsko-bulgarska meja tako-le: Črta, ki grē pri Vranji skozi jezero Ohrida do jadranskega morja. Ūskub pripada Srbom, čeprav so se najprve Bulgari zanj potegovali. V slučaju prepričanja naj bi odločil ruski car. Soloniki leži izven od Grkov zahtevane pokrajine. Črnogora bi dobila del sandžaka Novibazar. O Carigradu se z ozirom na Rusijo ni sklepalo. — Budemo videli, v koliko se bode ta zahrbitna, od Rusije povzročena pogodba uresničila.

Vojska — delo Rusije.

Angleški „Daily Telegraph“ prinaša članek, v katerem se tudi, da je balkanska vojna naravnost delo russkih državnikov. Od 1. 1908 sem dela Rusija na tem, da bi Avstriji pot v Saloniči zaprla. Kot najboljše sredstvo v ta namen smatra uresničenje Velike Srbije in Velike Bulgarije. Rusija je najprve vsa nasprotja med Bulgarijo, Srbijo in Grško odpravila. Potem se je uresničila pogodba balkanskih držav. Tudi se je sklenilo tajno pogodbo med Rusijo in Bulgarijo. Potem se je sprožilo vojno. — Sreča je le, da ruska armada ni tako močna, kakor bi se smelo soditi po dejству, da ima Rusija 120 milijone prebival-

Drži se zemlje!

Priopovedka, maloruski spisal Andrej Vereteljnik. (Posl. Podravski.)

Na griču nad Bugom je na obeh straneh široke ceste stala Dobrovina. Nekje na sredini vasi sta živelia drug d u gumeni nasproti dva soseda: Kosta Paradiuk in Ivan Nedola. Njihin zemljišč se je dotikal grajsčakovo pole, katero je delila cesta na dve polovici. Svoje dni je stalo tu v vrsti s kmetkimi hišami, tudi stanovanje dveh grajskih služabnikov, toda sčasoma, ko je grajsčak nastavil služenike bliže grajsčine, je postala ona hiša prav s večjo prenovljeno streho, s časoma je zginila popolnoma in prostorni vrtovi so se spremenili v polje, ki je, rekeli bi, ločilo vas na dva dela.

Ako si je kdo gledal vrtove dveh sosedov Koste Paradiuka in Ivana Nedole, zapazil je med njima znatno razliko. Hiša in gospodarsko poslopje Paradiuka je bilo popravljeno, snažno, s večjo prenovljeno streho. Na dvojšču je vladal pri njem vzgleden red. Vse drugače pa je izgledalo stanovanje Nedole. Tu je bilo moči opaziti pomanjkanje snage in dasiravno je bilo videti, da v hiši Nedole ni kuhal revčina, bilo je vendar lahko mogoče zapaziti, da ne tiči v izobliju.

A vendor posestvo Paradiuka nikar ni bilo večje nego posestvo Nedole. Razlika v imetu ni tičala v zemljišču, marveč je bila odvisna od razsodnosti in redu. Red pa je imela njegova žena na svoji skrbi.

Kosta Paradiuk je bil ud čitalnice. On jo je osno-

»Kaj takega?«

»Evo, takoj vam prečitam,« reče Kosta ter izvleče iz žepa časopis.

»Jaz ne potrebujem ničesar iz časopisa. Ako imate mi kaj povedati, povejte mi kar tako. Saj ti časopisi ne pišejo resnice, marveč samo varajo ljudi,« spregovori Ivan jezno.

»Kakor pravite; ako vam le ni všeč tako, kakor stoji v časopisu, pa vam povem kar tako. Evo, glejte, naš mladi grajsčak je bil razglasil po časnikih, da ima na prodaj to le pole, katerega eden kos se dotika mojega vrta, drugi pa vašega. Vsega polja je šest orarov. Mislim si, da bi bilo dobro kupiti to pole. Nama bi prišlo do kaj prav, kajti ako se prikrade med naju kak tuje, pa ne bova imela več miru. In kakor čujem, lahko se pritepe med naju veliki sovražnik.«

»Hm, hm, hm. To bi ne bilo slabo, toda . . . «

»Toda kaj? Denarja nimate? Evo znajte, kupiva ga sleherni od naju eno polovico, ki mu je bliže pri roki. Obenem bo dokaj laže nego enemu.«

Ivan nekoliko pomislil ter odvrne:

»Ali pa veste, koliko grajsčak zahteva za oral?«

»Tega še ne vem, toda kaj, vstanite, pojdiva sku-paj ter se pogodimo.«

»Grajsčaku?«

»Da.«

»Naj se poprej posvetujem s svojo ženo in potem vam povem, vi pa med tem pojrite sami k grajsčaku ter mi potem najavite, kaj vam bo povedal.«

cev. Ako bi Rusija začela vojsko s kakšno velevlastjo, izbruhnila bi pri nje doma revolucija i. s. se z mnogo večjo močjo kakor pred 7 leti. Ruska vlada ni nič storila, da bi škandalozne razmere v svoji državi odpravila. Vkljub tisočerim obešenjem je sedanj mir na Ruskem le mir pred viharjem. Upori, ustaje v ruski armadi so na dnevnem redu. Rusija je za veliko vojno nezmožna.

Albanija.

Bulgarija in njeni zaveznički so z gesлом „Balkan balkanskim narodom“ v vojno. Dosegli so lepe zmage in vrgli nekdaj mogočno Turčijo iz Evrope. Zdaj pa se gre za razdelitev plena. Gotovo je, da nikdo ne zavida Bulgariji, ako si ta tisto vzame, kar si je s potoki krvi pridobil. Le že obstoječi interesov velevlasti ne smejo balkanske države kršiti. Istotako stoji stvar z Grško. Sicer se čuje zdaj gledě važnega pristana Soloniki že čudne glasove. In pomisli je, da imamo tudi mi tam svoje gospodarske interese in da se jih bode moralno varovati. A vse to se bo dalo napraviti brez velikih težav. Najhujše je po vsem srbsko odnosno albansko vprašanje. Kajti Albanci so narod za se. Albanci so se prav radi iznebili turškega jarma; ali Albanci marajo še manj za srbski jarem. Svojo samostojnost, svojo autonomijo so zahtevali Albanci od Turkov in zahtevajo jo zdaj tudi od vseh drugih. In kdor se drži pošteno gesla „Balkan balkanskim narodom“, ta mora priznati, da imajo Albanci prav. Srbija pa je že tako lepo sanjarila, da bode Albanijo pogoltnila in v svojo satrapijo spremenila. Albanci pa se ne marajo in ne bodo pokorili Srbom; grozodejstva srbske soldateske, ki je divješje delovala nego črni kanibali, so še sveža... Albanski voditelji pravijo, da se bode krvavi boj še enkrat začel, ako bi Srbija hotela Albanijo vdinjati. A vse to še ni glavno. Srbija se poteguje le zato za Albanijo, da bi imela prosto pot do Adrije. Kajti to vše danes vsakdo: Srbija ni nič družega nego nekaka filijalka Rusije. In v srbskem pristanišču ob jadranskem morju bi plavali ruski bojni parniki. Tega si seveda Avstrija ne more pustiti dopasti; kajti drugače bi se ji tako zgodilo, kajk se bode v kratkem s premagano Turčijo zgodilo. Iz tega stališča in tudi iz gospodarskih oziriv ne sme postati Albania nikdar srbska pokrajina. Albanci imajo ravno toliko pravice do prostosti, kakor Srbi. Pomisli se mora tudi to, da je Avstrija imela že dolgo protektorat nad katoliškimi Albanci. Zato jih tudi zdaj ne more zapustiti.

Krepki odgovor Srbiji.

Na prednre srbske hujskarje dala je naša vlada posredno s tem odgovor, da je objavila v listu „Bud. Hirlap“ prav krepki članek, v katerem pravi m. dr.: „Medtem ko delegati in avstrijski diplomati po prstih okoli hodijo in šepetajo, samo da ne bi škodovali stremljenju po miru, pričenja Srbija na naravnost blazni način svoj prevzetni glas proti Avstriji dvigati. Srbija pričenja se z velevlastjo Avstro-Ogrskoigrati! Kako naj bi se mir držalo in trajno

Trejni dan dospe Kosta znovič k Ivanu.

• Koliko zahteva za oral? ga vpraša Ivan.

• Sto petdeset goldinarjev. Jaz sem že kupil tri orale za-se ter mu polovico denarja že izročil, drugo polovico pa mu plačam v obrokih. A sedaj pojdeš ter kupite vi drugo polovico. Samo požurite se, da vas kdo ne prehití.

• Ha, jutri bo res treba iti k grajčaku, mu obljudi Ivan ter ne kaže nikake volje razgovarjati se dalje s Kostom. Takrat si pomisli Ivan:

• Ali bi mar ne bilo bolje, ko bi bil jaz prvi poizvedel, da imajo to polje na prodaj? A ta Kosta mi sedaj svetuje, naj jaz kupim polovico. Če kupim, pa se bo jel hvaliti, češ, da me je on nagovoril k temu.

V svoji nespameti je bil Ivan celo hud na Kosto za dober savet. On bi bil že davno rad kupil to zemljišče, toda sedaj se je hudoval rati tega, da mu to svetuje čitalničar. • Ako kupim zemljišče, si je misli, pa se bo on hvalil, da mi je k temu pomagal; ako ga ne kupim — mi bo nemara žal, da je prišlo v tuje roke.

K nespameti se je pridružila še zaniknost in posmanjanje razsodnosti, ki je odvraca Ivan, da ni kupil zemljišče. Odlagal je od dneva do dneva in takoj so minili tedni ter celo meseci. Šele proti koncu zime je obleklo Ivan nov kožuh ter šel v grajčino.

• Kaj hočeš? ga vpraša grajčak.

• Evo, prisel sem kupti ono polovico polja, ki se dotika mojega zemljišča.

prijateljstvo sklepalo s tako hudobnim ter nevhaležnim sosedom? Srbija je na berolinskem kongresu Avstrija šele vstvarila in pri Slivnici je avstrijska beseda vstavila zmagovito bulgarsko armado. Začasa aneksivske zmešnjav (pred 4 leti) smo bili milostni napram Srbiji; zdaj pa nam plačuje s tako nevhaležnostjo! Srbija razume popolnoma miroljubnost našega cesarja in mirovno stremljenje Avstrije. Ali to ne more biti brez meje, kajti mi se ne šalimo, aks trdim, da se morajo naši interesi na Balkanu pod vsakim pogojem varovati. Brezvomno znala bode Avstrija to svoje stališče naglašati. Avstrija je tako močna, da se ji ni treba ozirati na vsako izzivanje. Nam ni treba takoj z našima dvema milijonom vojakov groziti. A srbski hujskarji se mora konec napraviti!

Avstrijski parniki.

Kakor vse druge velevlasti, poslala je tudi Avstrija svoje bojne parnike v Orijent, da varujejo tam interese naših poslanikov in preprečijo kako krivično klanje. V ta namen določena avstrijska eskadra se je tako-le razdelila: Poveljnik cele eskadre z vojnimi parniki „Franc Ferdinand“ ter „Radetzky“ in torpedovko „Uskok“ kriziari okoli Smirne. Vojni parnik „Zrinyi“ in torpedovka „Wildfang“ pri mestu Kavali, kriziarka „Maria Terezija“ pa v pristalu Saloniki. Dve mali kriziarki „Aspern“ in „Admiral Spaun“ so prešle skozi Dardanele v morje pred Konstantinopлом. Vsi parniki so z glavnim poveljstvom v zvezi potom brezčiščnega telegraфа.

Trozeva edina.

Dunaj. Nemčija in Italija sta popolnoma edini z Avstro-Ogrsko gledě balkanskega vprašanja. To so njih poslaniki tudi že prizadetim balkanskim krogom izjavili. V slučaju, da bi Srbija ostala na svojem trmoglavem stališču, bi torej imela opraviti z vsemi tremi državami.

Rdeči križ.

Kakor znano imamo na Avstrijskem splošno mednarodno društvo avstrijskega „Rdečega križa“, ki je tudi sedaj v času vojne na Balkanu svojo dolžnost storilo. Društvo se ne briga ne za politiko ne za stranke, briga se le za ranjenega vojaka, naj bode potem te ali one narodnosti. Iz tega splošno človeškega stališča je društvo tudi takoj uresničilo več zdravniških ekspedicij in jih odpolnila Črnogorcem ter Bulgaram na pomoč. Te dve državi sta namreč društvo „Rdeči križ“ v to naprosili. Srbija ni nič prosila, nasprotno je celo očabno tozadenvno ponudbo odklonila. Vsled tega se seveda Srbiji ni zdravniških oddelkov poslalo. Zdaj pa že psujejo in krijejo in delajo tako, kakor da bi se Srbe načič preziralo. Tej srbski bandi se res ne more nikdar prav storiti! In njenim slovenskim prijateljem tudi ne. Prvakom ne zadostuje društvo „Rdeči križ“; ne marajo zanj, ker je to društvo — avstrijsko. In vse, kar je avstrijskega, nima sreče pri slovenskih narodnjakih. Zato so ti

možakarji takoj pod vodstvom ljubljanskega župana dr. Tavčar in bivšega župana Ivan Hribar ustanovili lastno društvo „Rdeči križ na balkanske države“. Za to društvo zdaj nabira na vse kriplje doneske. Seveda nima noben oblast nikakoršne kontrole, kako in na kakšen način se bode te denarje porabilo. A to je prednjakom deveta briga; gre se jim le zato da kažejo vedno in pred vsem svetom svoj mržnjo proti vsemu, kar je avstrijskega!

398

Popolno zaupanje
pridobile so si

Zvezda
e križom

MAGGI
kocke
(gotova goveja juha)

MAGGI po 5 vinarjev
pri vseh gospodinjah.

Ime MAGGI jamči za
takojšnjo pripravo
in izvrstno kakovost.

Brezvestne komedije.

Naša državna zbornica gotovo ni svetovno znana po svoji duhovitosti, poštenosti ali dežavnosti. Prav mnogo harlekinov in klownov sprebjaja po njenih dvoranah in trenutkih prizajo, ko človek sploh ne vede, ali je to res parlament ali da le norišnica. Ni čuda, da se danes noben maček ne zanaša več na državno zbornico in pa je izgubila v širokih slojih na avstrijskih narodov ves kredit. Nikdo ne prikuje več od te zbornice, da bi kaj konstantnega storila; vsakdo vede, da se tam le skozi obnovi in ljudski krvavi denar zapravlja...

A med najostudnejše komedijante v državno zbornici spadajo gotovo slovensko-klerikalni poslanci. Masa teh poslancev stoji v intelektuelnem oziru na grozovito nizki stopnji in rovtarstvo najgrše vrste ji nadomešča pamet. Tisti slovenski poslanci pa, ki so jih nemški učitelji vzbiljili v glavo nekaj več pamet in izobrazbe, so komedijanti in sebičniki do skrajnosti. Res, žalostna je usoda slovenskega ljudstva, — še bolj žalostna, ker imata taki poslanci!

Slovenska-klerikalna stranka se je razvila najprve kot „katoliško-narodna“ stranka. Poslala je stare poštene dubovnike v penzijo, navedim kaplanom pa je vcepila v glavo, da mora biti najprve politiki, potem zopet politiki in enkrat politiki, na koncu pa šele „duhovnik“

srebro, so se bali ljudje kakor ognja. Ko je nekaj leto, so se fantje klatili po cele dnevi po sadnicah ter kralji sadje. Sploh je bila rodbina Friceva v veliko načelo vsej vasi.

Ivan se je bil tega spomnil in le malo je magkal, da ni znored nelevolje. Običajno malomen in nesprejet, jel je ugibati o tem, če bi mar ne bilo mogče priti temu v okom. Nejevoljen je šel dom, nujil se je šumeli ter čim urneješ odšel k Fricu, namejet od njega odkupiti zemljišče.

„Ponudim mu petdesetak za to“, si je misli Ivan, „in Fric mi odstopi zemljišče.“ Toda zmotil se je. Fric ne le da od prodaje ni hotel niti slišati, marvej je le oslal Ivana radi tega, da je premisljeval celih pet mesecov, predno se je odločil kupiti zemljišče.

Razjaljive besede, kakoršne je čul od Frica, so ga pripravile še v hujšo jezo. Vendar pa se je premisljeval, da je tudi vsej vasi.

Od tega časa je postal Ivan ves otočen. Nered se je poprijet delu, jed mu ni dišala, spanje je bilo od njega. Vendar sčasoma je jela njegova jeza pojeman: „Zlod ni tako strašen, kakor ga silkajo“, si je misli. „Nekako bomo že prebili s takim sošedom, kateremu je Fric.“ Samo v globeli njegova duša se je rodila večja žalost po izgubljeni zemljišču.

II.

Napočila je pomlad. Ivan je videl, kako so dovažali na vozovih iz gr...